niet zozeer om het ongeregelde leven dat hij leidde, maar omdat hij haar daardoor had afgebracht van het geloof, dat zij tengevolge van afschuwelijke herinneringen vergeefs had getracht terug te vinden. Zij kon het niet over zich verkrijgen haar bijbel op te slaan die ze zo vaak plechtig had horen voorlezen, vlak na de hevigste familiescênes". (TG. 80/81).

Tournier waarschuwt ook tegen het formalisme op sexueel gebied. Veel christenen, zo zegt Tournier, „schijnen voor hun kinderen alleen maar bezorgd te zijn voor fouten op sexueel gebied en ze geven hun een negatieve houding mee tegenover de sexualiteit, dat meesterwerk Gods. Sexualiteit staat gelijk met zonde: die gedachte prenten ze hun in van hun kindertijd af, niet alleen met hun woorden maar door hun geheimzinnig zwijgen en hun gegêneerde houding, hetgeen dikwijls voorkomt door hun eigen sexuele teugelloosheid." (TG. 85).

Kinderen merken zulke dingen vaak gauw op. Vader toornt heel gauw, als het kind eens vraagt, waar de kindertjes vandaan komen..... Maar bij het Bijbellezen slaat hij bepaalde stukken over; en de kinderen weten dikwijls heél gauw, wélke stukken vader overslaat.....

Raak is ook, wat Tournier schrijft in „Techniek en Geloof", pg. 157: „Het tragische van onze Westerse samenleving is, dat ze nog in zekere zin een christelijk stempel draagt, terwijl ze over 't algemeen niet meer werkelijk in het christendom gelooft. Dezelfde persoon bijvoorbeeld, die openlijk verklaart, dat men in zaken niet eerlijk kan zijn, gaat heftig te keer tegen z'n zoon als hij hem op een leugen betrapt. Als we openlijk heidenen waren, zou het waarschijnlijk met onze moraal nog slechter gesteld zijn, maar met onze gezondheid beter. De oorzaak van het grote aantal zieken is de innerlijke verscheurdheid in de westerse wereld welke zich weerspiegelt in het zieleleven van de mens van onze tijd. Elke innerlijke gespletenheid tussen twee tegengestelde tendenzen is oorzaak van psychische stoornissen."

Hoe onverstandig ouders soms zich kunnen gedragen in bijzijn van hun kinderen en welke gevolgen dat voor zo'n kind kan hebben, illustreert het volgende geval: een patiënt, die niet instaat was om te bidden, verhaalde aan Tournier „dat ze als klein kind hevig was geschokt door een uitlating van haar vader. In een driftbui had hij tegen haar moeder gezegd: „Dat kind had niet moeten geboren worden". Die woorden hadden haar nooit meer losgelaten en haar de gedachte gesuggereerd, dat ze niet was als andere kinderen en dat God eigenlijk niet had gewild dat ze bestond. Later, op de catechisatie, had ze aan de dominee gevraagd of de mensen geboren worden omdat God het wil en of God dat van alle mensen wilde. Maar de dominee had haar geantwoord, dat dat een vraag was, die niet bij haar leeftijd paste." (TG. 182) Maar zó komt men met zo'n kind niet verder. Dat had die dominee moeten voelen. En hij had eens met dat kind apart verder moeten praten. Natuurlijk niet op die catechisatie; en ook niet, omdat dat tot zijn taak van predikant zou behoren. Hij had dat moeten doen als mens, die wat meer van geestesgesteldheden behoort af te weten, dan verschillende van zijn medemensen.

Geen ogenblik wil ik hebben (men versta mij ten deze niet verkeerd), dat de herderlijke taak van onze dominees verpsychologiseerd zou worden. Dominee heeft tot zijn schapen, de grote en de kleine, te komen met „het Woord van God"; tot de kleintjes in de vorm van „melk"; tot de volwassenen in de vorm van „vaste spijze". Maar..... dat wil niet zeggen, dat dominee daarmee altijd „klaar" is. Als dominee in een naburige gemeente catechisatie gegeven heeft en hij rijdt „als dominee" naar huis en daar ligt langs de weg iemand, die een ongeluk gekregen heeft, dan moet die persoon door een dokter behandeld worden; maar..... die dominee mag maar niet doorrijden, alsof hij niets ziet; dan moet óók hij alvast de behulpzame hand bieden, naar dat dat in zijn vermogen is. En voor iemand, die veel langs de weg verkeert, is het heel goed, als hij een cursus volgt in „Eerste hulp bij ongelukken"; al is hij van zijn vak reiziger in kruidnagels. Zó nu, zou het voor onze predikanten helemaal geen kwaad kunnen, als zij bij hun theologische studie, eens wat lessen kregen in psychologie. Want toen de catechisatie afgelopen was, had die dominee dat meisje, bovenbedoeld, apart kunnen nemen en vertrouwelijk vragen: „zeg, Elsje, waarom vroeg jij dat aan mij?" Dan was dat kind allicht gaan praten en dan had dominee d a a r n a altijd nog kunnen zien, of hij met dat kind ten einde toe kon praten; óf dat hij eens naar de ouders moest gaan en hen zeggen: „U moet eens met Uw kind naar een kinderpsychiater gaan; want zus en zo is het geval!" Dat had dit kind jaren (!) (dat is geen kleinigheid!) van narigheid bespaard.

Zoals ik reeds zeide: ik moet niets hebben van dat „delen" in Buchmanniaanse zin; maar ik moet evenmin iets hebben van die mensen, die uit principe nooit een „biecht" van hun medemens, die in moeilijkheden zit, zouden willen aanhoren.

Want de „biecht", het zich-uitspreken-tegenover-de-medemens, die men vertrouwt, kan zeer veel goeds uitrichten!

Dát heeft Tournier goed begrepen!

P. JASPERSE.

Een roman over de afscheiding

LITERATUUR EN KUNST

De bekende romanschrijver P. A. de Rover gaf bij de firma Jan Haan te Groningen een roman uit getiteld: „Ruig Volk". In een inleidend woord vertelt hij, dat deze roman op verzoek van de uitgever geschreven werd. Er moest een boek komen over dát tijdvak in de 19e eeuw, waarin onze vaderen hebben geworsteld „op het terrein van de kerk, de school en de politiek". Want: „wat weten ze in deze vermaterialiseerde tijd nog van de heldenstrijd der grote (en kleine) figuren uit die tijd af?" zo was de vraag van de uitgever.

En het moest een „roman worden, geen dor boek vol wetenswaardigheden, geen vertelboek zonder meer, maar een roman.....".

Zo is dit boek ontstaan.

En we leggen de nadruk op dat woord „ontstaan", want we hebben na lezing van deze roman niet de indruk, dat dit boek ook „geboren" is.

Nu bevat dit boek ongetwijfeld veel goeds en van de diepe ernst, waarmee dit werk werd opgezet en voltooid, zijn we overtuigd. Wanneer de auteur zegt: „De Heere, Wiens zegen ik er over gevraagd heb, moge U die in zijn volheid schenken", zich daarmee richtend tot zijn lezers, bewijst dit, dat hij met grote ernst dit werk verricht heeft.

Maar toch, wat de bedoeling is geweest, werd niet bereikt. Het is een goede roman geworden, maar het werd geen roman over de Afscheiding.

In datzelfde inleidend woord zegt de auteur, wanneer hij zijn gesprek met de uitgever weergeeft: „Daar moet ik even over nadenken. Ik durf niet direct toestemming te geven. En toch..... het onderwerp gaat me lokken. Ik zal me weer uit kunnen leven op mijn rivier.....".

En dat nu heeft hij dan ook gedaan. Hij heeft zich weer „uitgeleefd op zijn rivier", maar hij heeft zich niet uitgeleefd in de stof van de Afscheiding.

Hij heeft wel die stof g e b r u i k t, doch in dienst van „zijn" rivier, en de opzet zou slechts dan gelukt zijn, wanneer het omgekeerd ware uitgevallen en hij „zijn" rivier gesteld had in dienst van de Afscheiding.

En hiermee hebben we het oude conflict, dat we telkens weer zien opduiken bij de historische roman.

Waarop moet het accent vallen: op het „historisch" of op de „roman"?

We beleven in onze tijd een opbloei van de historische roman, maar zonder uitzondering kan er van gezegd worden, dat het zwaartepunt ligt op de „r o m a n" en niet op de h i s t o r i e. Van de Bijbelse roman geldt precies hetzelfde. Er worden, vooral in Amerika, tegenwoordig heel wat Bijbelse romans gebracht, maar zonder uitzondering wordt de Bijbelse stof in dienst gesteld van de roman en niet omgekeerd. En daarmee is o.i. dit soort Bijbelse romans veroordeeld. Want wij mogen de Bijbel nooit in „dienst stellen" van iets, zeker niet van onze pen en fantasie. Wie zich waagt aan een Bijbels motief, dient zich te realiseren, dat zijn pen in dienst moet staan van de Bijbel en nooit omgekeerd.

Maar hoe staat het nu met de „historische" roman?

Wij geloven, dat het hier wel iets anders staat. Het is geoorloofd de historie tot achtergrond te nemen van een motief, dat we graag naar eigen scheppingsdrang willen creëren, en waarbij we graag ruimte en kleur en vormgeving geheel tot onze disposítie willen houden. Het is nu eenmaal zo, dat ook de romankunst alleen en uitsluitend in volkomen g e e s t e l i j k e vrijheid kan worden beoefend. Waar die vrijheid belemmerd wordt, hetzij van binnen uit of van buiten af, we bedoelen hiermee: door een ons zélf opgelegde tendenz, dan wel door dictatuur van „Cultuurkamers", mislukt de romankunst onherroepelijk.

En nu heeft, in de paar regels, die wij hierboven uit het inleidend woord van De Rover citeerden, zich deze auteur in dit opzicht geheel verraden. Hem werd gevraagd een „Afscheidingsroman" te geven en wat hij voor zijn geest kreeg was een „riviergezicht met ruig volk",

Daar ligt het zwakke punt bij deze roman.

Wij willen hiermede natuurlijk niet beweren, dat er geen goede „Afscheidingsroman" te geven zou zijn. Natuurlijk wel, maar dan moet men ook door het motief van de A f s c h e i d i n g gegrepen zijn. Wanneer De Rover in plaats van „zijn" rivier de „hanenpootjes" onder de afscheidingsbul van de gemeenteleden van Ulrum voor zijn geest gekregen had, en dit beeld zijn schrijversziel had bevrucht, hadden we waarschijnlijk een uitstekende roman over de Afscheiding van hem gekregen.

Maar nu hebben we een tamelijk goede roman van „ruig volk" op de rivier gekregen, volk dat toevallig in de afscheidingstijd geleefd heeft. Een schipper en diens vrouw, die hun kindje eerst laten dopen in de Hervormde kerk, maar omdat dit geen „heuse doop" is geweest, het laten overdopen in een kerk der Afscheiding. Maar daarin bestaat dan ook de hele afscheidingsaete van dit echtpaar. Later geeft de schrijver nog een paar mooie tafereeltjes op de rivier wanneer daar gedoopt wordt in het ruim van hun schuit en daar ook Avondmaal gehouden wordt, maar meer krijgen we er ook niet van te zien.

Tenminste niet via deze hoofdfiguren van het boek.

De schrijver realiseert zich al schrijvende over „zijn rivier", dat hij een „Afscheidingsroman" moet geven en daarom haalt hij er een schoolmeester bij, die een kreupele zoon van de schipper doceert aan diens ziekbed over wat er allemaal gebeurt in de kerkelijke wereld. Maar dit hinderlijk intermezzo, dat nu wél weer een compleet „vertelboek" gaat worden, iets wat de uitgever nu juist niet wilde, hindert de compositie van deze roman, in zulk een mate, dat men eigenlijk niet meer van een roman kan spreken. De schrijver heeft geen kans gezien de geest der Afscheiding door zijn hoofdfiguren heen te werken en daarom moet er de schoolmeester als een soort deus ex machina aan te pas komen, om ons onderwijs te geven in de kerkgeschiedenis en wat er mee samenhangt: Groen, Reveil enz.

Door die tweeslachtigheid heeft deze roman, die ongetwijfeld veel goede kwaliteiten heeft, veel geleden. Dat had alles anders gekund wanneer hij inderdaad door zijn thema, dat hem verzocht werd te beschrijven, ware „gegrepen" geweest. Wanneer hij werkelijk de Afscheiding g e z i e n had, had hij alles anders opgebouwd. Dan was hij tot in het diepst van zijn geest geschokt geweest, door de waarheid, dat iedere reformatie t e r u g g r i j p t o p d e o o r s p r o n k e l i j k e d i n g e n.

Daarvan zien we in deze roman niets. Wanneer de schippersvrouw eenmaal tevreden is gesteld door de „goede" doop van haar kind, blijkt verder in heel de opvoeding van het kind niets van een waarlijk inlossen van wat door de ouders bij die doop beloofd werd. Het kind mislukt dan ook en verslingert zich aan een kroegmeid. Tenslotte sterft de schipper, Willem, maar men mist hem nauwelijks meer in de loop van het verhaal. Zozeer is hij reeds van markant hoofdfiguur in een mist verdwenen en zijn sterven schokt dan ook niet.

De Afscheiding werd in hem nooit vlees en bloed. Hoe komt dat? Omdat de schrijver de k e r k niet gezien heeft, als een der „oorspronkelijke" dingen, waarop iedere reformatie terug grijpen móet, wil zij reformatie zijn. We bemerken dat ook aan de weduwe, die ondanks haar „afscheiding", later trouwt met een dokter die Hervormd bleef.

En zo heeft, helaas, ook deze roman ons niet gegeven wat we zo graag hadden willen hebben: d é roman over de Afscheiding. Want inderdaad, dáárin had de uitgever volkomen gelijk: ons jonge geslacht heeft daar behoefte aan. In deze vorm is het misschien alleen nog maar mogelijk aan de generatie van vandaag iets te laten zien van de worsteling onzer vaderen om behoud en herstel van wat hun dierbaarder was dan hun leven.

„Ruig Volk" heeft veel goeds. Als roman van de Hollandse rivier is het verhaal best leesbaar en het werk geeft blijk, dat de schrijver veel historisch feitenmateriaal heeft geraadpleegd en dat hij met ernst is te werk gegaan, maar d é roman over de Afscheiding is het boek niet geworden. Want zijn geest werd bevrucht door een rivierschipper met een ringbaard, die zijn schuit bestuurt, maar hij is niet ontroerd geweest door de namen onder de „Acte van Afscheiding of Wederkeering", gedateerd 14 October 1834, van Henkie Johannes Huizenga (lidmaat), Jacob Germens Sikkens (lidmaat), Anna Kornelia Bos (lidmate), met de kanttekening erbij: „niet kunnende schrijven maar zulks in de opene vergadering Anton ..... (onleesbaar) verzoekende.....".

De uitgever zorgde voor een goede uitvoering. Best papier en mooie band met stofomslag, getekend door de bekende bandtekenaar J. de Vries.

R. v. R.

JEUGDLEVEN

Jeugdcongres te Wassenaar

In aansluiting op het stukje, dat we enige weken geleden plaatsten, kunnen we mededelen, dat Ds Vrieze voor ons zal behandelen het onderwerp: „De Openbaring van Johannes en het sociale leven". Een schets hierover en laatste mededelingen hopen we jullie na 1 April te zenden.

Daar er nog plaats is voor enkele deelnemers, kunnen er voor deze datum nog aanmeldingen geboekt worden. Wie het eerst komt.....

Denken jullie aan de f 5.— voor 1 April?

Namens de Congrescommissie:
Mej. W. J. RIJKEN v. OLST,
Rozenstraat 63, Den Haag.

PERSSCHOUW

KERKVERBAND EN GEBOD.

In ons vorig nummer voorzagen we het eerste gedeelte van ds K. Doornbos' artikel van enige kanttekeningen. Het slot volge nu. Na herinnerd te hebben aan het besluit der Kamper synode inzake „Kralingen" merkt ds Doornbos op:

Prof. Schilder zegt dat ondanks dat besluit met algemene stemmen genomen in een mooi ogenblik genomen er toch al weer ongelukken zijn gebeurd. Zou